

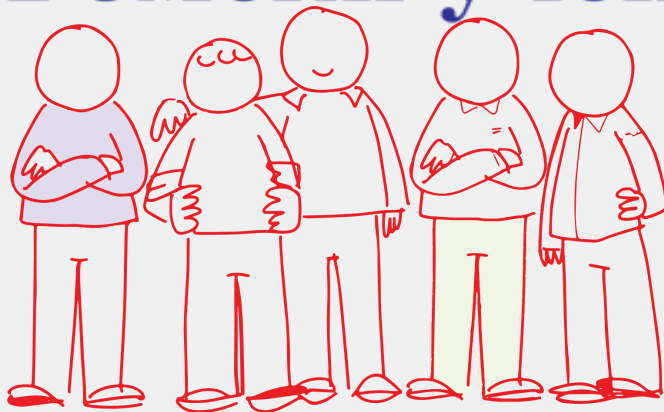

facebook.com/miranda.eu.project

linkedin.com/company/miranda-eu-project

instagram.com/miranda.eu.project

WP2: Акција 2.3 Резиме-извештаи за стратегија за доближување до Ромски ученици

Co-funded by
the European Union

Број на договор за грант:
2023-1-DE02-KA220-VET-000164590

Шаблон за извештаи

Информации за документот: Резиме на националните извештаи	
ИД на документ	WP2 Зголемување на привлечноста на училиштата за стручно образование и обука за Ромски ученици
Број на резултат	2.3 Стратегија за доближување
Наслов	Резиме на националните извештаи
Тип:	
Верзија:	Конечна
Автор(и):	Сенад Сакиповски, Сања Сулејманова
Ниво на дисеминација:	на јавна
Историја на ревизији	
Верзија 1	

По прегледувањето на документот, ве молиме пополнете ја оваа табела (Сите партнери треба да го прегледаат документот и да ја пополнат оваа табела):

Контрола на податоци				
Ревизија	Датум на ревизија	Име и презиме	Партнерска организација	Опис
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Лиценца: Извештаи за резиме © MIRANDA е лиценциран под

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Вовед

Во петте земји, Австрија, Германија, Грција, Северна Македонија и Бугарија, образовната и стручната инклузија на ромските заедници останува итна грижа, обликувана од демографските трендови, системските бариери и различните степени на политички ангажман.

Австрија се соочува со предизвици во квантифицирањето на своето ромско население поради отсуството на официјални податоци од пописот, иако проценките сугерираат дека бројот се движи помеѓу 30.000 и 50.000 лица, од кои многумина се австриски државјани. Заедницата е забележително млада, но постигнатото ниво на образование е ниско, при што само 28 % од ромската младина го завршува средното образование. Овој јаз се преточува во ограничени можности за вработување, што се усложнува со системската дискриминација и културните разлики. Податоците од анкетите откриваат умерена свесност за програмите за стручно образование и обука, но исто така укажуваат на пречки како што се финансиските ограничувања и недостатокот на информации.

Се проценува дека ромското и синти население во Германија брои меѓу 70.000 и 140.000 лица, иако статистичките податоци за образованието се сè уште оскудни. Иако е постигнат одреден напредок од 1980-тите, ромските ученици и понатаму се во неповолна положба, со високи стапки на напуштање на образованието и ниска застапеност во средното и високото образование. Интересот за стручното образование и обука е голем, особено во секторите што нудат стабилно вработување, но дискриминацијата и финансиските тешкотии продолжуваат да постојат, при што над 60 % од испитаниците изјавиле дека се исклучени од образование или обука.

Во Грција, ромската популација е и голема и млада, при што речиси половина се под 15-годишна возраст. И покрај овој демографски потенцијал, ромските заедници се соочуваат со социоекономски бариери и културни ставови кои го девалвираат формалното образование. Забележителни 63% од младите Роми се класифицирани како НЕЕТ (не се вклучени во образование, вработување или обука), а предизвиците како што се сегрегацијата во училиштата и социјалната изолација придонесуваат за високите стапки на напуштање на образованието. Свесноста за програмите за стручно образование и обука е релативно висока и многумина ги гледаат како пат кон вработување и претприемништво, иако финансиските пречки остануваат значајни.

Северна Македонија претставува поструктуриран пејзаж на податоци, со официјални пописни бројки кои наведуваат 46.433 Роми, иако проценките сугерираат дека вистинскиот број може да биде многу поголем. Заедницата е претежно млада и, иако

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

образованието е официјално бесплатно, скриените трошоци и системското исклучување продолжуваат да ги поттикнуваат високите стапки на напуштање на образованието. Одговорите од анкетите укажуваат на умерена свест за програмите за стручно образование и обука и силно верување во нивниот потенцијал да ги подобрат можностите за вработување. Засегнатите страни ја нагласуваат потребата од реформи во политиките и поголема инклузивност во постоечките програми.

Се проценува дека ромското население во Бугарија брои околу 750.000 луѓе, што е над 10% од националното население. Заедницата е млада, при што децата под 14 години сочинуваат 26%. Сепак, пристапот до квалитетно образование останува длабоко нееднаков. Помеѓу 44% и 70% од ромските ученици посетуваат сегрегирани училишта, а стапките на запишување во предучилиште се значително пониски од оние на мнозинството. Само една четвртина од ромската младина го завршува средното образование, а напуштањето на образованието е предизвикано од економски тешкотии, семејни обврски и јазични бариери. Иако свеста за програмите за стручно образование и обука е висока и многумина веруваат во нивниот потенцијал да ги подобрат резултатите во вработувањето, трошоците остануваат најзначајната пречка за учество.

Заедно, овие национални профили откриваат заедничка итност: додека ромските заедници низ Европа изразуваат јасен интерес за стручното образование и обука, системското исклучување, финансиските ограничувања и културните бариери продолжуваат да го попречуваат пристапот и успехот. Решавањето на овие предизвици бара координирани напори на политиките, инклузивен пристап и одржливо инвестирање во праведни образовни патеки.

Стратегија за доближување спроведена во партнерските земји

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

АВСТРИЈА

Недостатокот на официјални податоци од пописот го отежува утврдувањето на точниот број на Ромите во Австрија, а проценките се дека бројот на Роми во Австрија се движи помеѓу 30.000 и 50.000, при што значителен дел од нив се граѓани на Австрија. Ромската популација во Австрија има тенденција да има помлад демографски профил, а фактори како што се повисоките стапки на наталитет меѓу нив придонесуваат за овој тренд. Ромската заедница во Австрија е збир од различни групи, секоја со свое посебно потекло. Една од најстарите групи се автохтоните Роми, официјално признати како австриско национално малцинство.

Кога станува збор за образованието, податоците на европско ниво покажуваат дека само 28% од ромската младина го завршува средното образование, во споредба со 83,5% кај општата популација (Агенција за основните права, 2020). Ако останат без средно образование, поголема е веројатноста да се соочат со невработеност или несигурни работни места. Во Австрија, стапката на вработеност кај младите без завршено средно образование е само 59%, во споредба со 85% кај оние со овие квалификации (OECD, 2023). Ромските ученици се соочуваат со повеќе пречки: системска дискриминација, социоекономски разлики, културна одвоеност, Културна одвоеност и учениците го напуштаат училиштето пред да го завршат основното средно образование, а едвај 18% од нив можат да го завршат своето средно образование.

Според резултатите од истражувањето од Австрија, 58,06% од испитаниците биле запознаени со програмите за стручно образование и обука, додека 41,94% не биле запознаени со можностите за стручно образование и обука, што укажува на потреба од поголеми кампањи за доближување и подигање на свеста насочени кон ромските заедници. Испитаниците исто така идентификувале неколку пречки за учество во програмите за стручно образование и обука, како што се: недостаток на информации, финансиски ограничувања, далечина до центрите за обука и културни и јазични пречки.

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Заклучок:

Интервјуата и тркалезните маси со ромската младина и со експертите од "Романо Центро" открија неколку клучни сознанија за потребите и предизвиците на ромската заедница во Австрија. Важноста на решавањето на јазичните бариери, финансиските тешкотии и недостатокот на мотивација се појавија како централни теми. Вклучувањето на ромската младина во образовните програми може значително да се подобри со фокусирање на менторство, финансиска поддршка и подобрена комуникација со семејствата. Овие сознанија ќе бидат од непроценлива вредност за обликување на насоките на проектот "Миранда" и за усовршување на стратегиите за доближување до заедницата за подобро да се услужат ромските ученици во Австрија.

ГЕРМАНИЈА

Ромската и синтската популација во Германија, според изворот на Советот на Европа, се движи од 70 000 до 140 000. Поради тешкотиите при дефинирањето и недостатокот на статистички истражувања, нема достапни репрезентативни податоци за образовната состојба на германските Синти и Роми. Врз основа на споредба на резултатите од двете студии, се наведува дека образовната состојба на германските Синти и Роми со германско државјанство значително се подобрила од 1980-тите (Brüggemann, Hornberg, & Jonuz, 2013, стр. 104), но сè уште е под германскиот просек.

Без сомнение, образовната состојба на германските Синти и Роми се разликува и тие сè уште можат да се опишат како социјално загрозувани (во споредба со просечниот германски граѓанин). Не се достапни статистички податоци за образовната состојба на ромското население. Само мала група од анкетираниите Роми, околу 19%, има професионална диплома. Околу 44% го напуштиле училиштето без образовен сертификат. Речиси 11% – значително повисок процент отколку кај учениците од мнозинството – посетувале специјално училиште (Förderschule) за ученици со тешки проблеми во учењето и однесувањето. 13% воопшто не посетувале училиште. Кога

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

станува збор за средно образование и раното напуштање на училиштето, процентот на ромски млади кои посетувале средни училишта (12%) или гимназии (2%) беше значително помал од оној кај младите од мнозинското население. 46% од анкетираниите не добивале никаква поддршка од своите семејства за училишните обврски.

Земајќи ги предвид собраните податоци од анкетата, ромските ученици покажаа јасна побарувачка за програмите за стручно образование и обука, кои треба да бидат достапни, покажувајќи јасен интерес за различни вештини, најмногу насочени кон сектори кои нудат стабилни изгледи за работа, вештини во ИТ и дигиталната сфера, здравствена заштита, водовод, технички вештини, логистика, графички дизајн и администрација. Многу висок процент се соочил со дискриминација при обид да пристапи до образование или обука, вкупно 61,9% од испитаниците, и сите тие веруваат дека финансиската помош им го олеснува запишувањето во програми за стручно образование и обука.

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Заклучок:

На Ромските ученици во стручното образование им е потребна посилна поддршка преку интеркултурна обука за обучувачи, администратори и работодавци за ромската историја и дискриминацијата, поблиска соработка помеѓу центрите за стручно образование, училиштата, ромските невладини организации и Центрите за вработување за да се обезбеди координирано советување, како и подготвителни мостови курсеви, поддршка за писменост и индивидуализирани планови за учење приспособени на различни потекла. Родителите треба да добијат помош за ориентација во образовните и системите за вработување преку работилници на едноставен германски или ромски јазик, додека е потребна посебна грижа на клучните точки за напуштање на образованието, како што се префрлување од едно училиште во друго, напуштање на Hauptschule или навршување 18 години. На крајот, промовирањето на можностите и кариерите во стручното образование и обука може да ги мотивира ромските млади луѓе со тоа што ќе им покаже реални и инспиративни патеки.

ГРЦИЈА

Романското население во Грција претставува во голема мера ранлива социјална група со значителни варијации, додека грчката влада официјално признава приближно 300.000 Роми, но независни студии и извештаи од невладини организации укажуваат на бројки што се движат од 180.000 до 365.000. И покрај нивното значително присуство, оваа група често останува недоволно застапена во националните дискусии за социјална инклузија и развој на политики. Романското население во Грција е забележително младо. Просечната возраст на Ромите изнесува 21,56 години, што е значително пониско од националниот просек од 42,2 години. Приближно 43,39% од ромската заедница се помлади од 15 години, додека само 1,6% се на возраст од 65 години и постари. Најчестите фактори со кои се соочуваат се социоекономските фактори, како што е сиромаштијата, и културните ставови, кои ги одвраќаат семејствата од вреднување на формалното образование.

Кога станува збор за образованието, особено за средното образование, постигнатото ниво директно влијае на можностите за вработување на Ромите. Со околу 63% од младите Роми класифицирани како НЕЕТ (не се вклучени во образование, вработување или обука), тие се поподложни на ограничени можности за работа и се соочуваат со дискриминација при вработување. Пристапот до средно образование за ромските

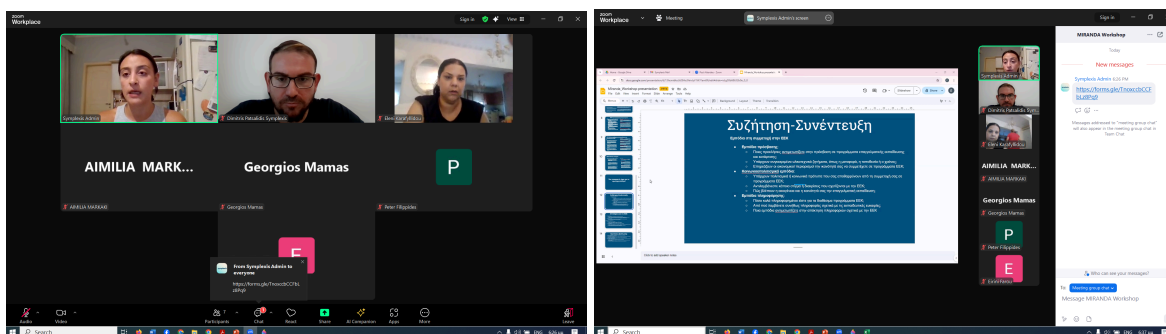
Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

ученици се соочува со големи предизвици, како што се сегрегацијата во училиштата, културните недоразбирања и социјалната изолација, што доведува до повисоки стапки на напуштање на образованието кај ромските ученици.

Но, значително мнозинство (70%) од учесниците изјавиле дека се свесни за програмите за стручно образование и обука (СОО). Учесството во СОО се соочува со финансиски пречки, кои беа најзначајната грижа, при што 60% навеле дека трошоците поврзани со програмите за СОО го попречиле нивното учество. Повеќето испитаници очекувале дека завршувањето на програма за СОО ќе доведе до подобри можности за вработување, повисоки приходи, личен развој и, за некои, можност да започнат сопствен бизнис.

Заклучок:

Увидот добиен од овие интервјуа со засегнати страни ги истакнува и значајните пречки со кои се соочуваат ромските ученици при пристапот до програмите за стручно образование и обука, и потенцијалните патишта за подобрување преку насочени иницијативи. Со решавање на финансиските ограничувања, подобрување на услугите за кариерно советување, промовирање на културната чувствителност меѓу едукаторите и поттикнување на ангажманот на заедницата, засегнатите страни можат да создадат поинклузивна образовна средина која подобро ќе ги задоволи потребите на ромските ученици.

СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Официјалниот попис од 2021 година забележа 46.433 лица кои се изјасниле како Роми во Северна Македонија (Државен завод за статистика, 2022). Сепак, повеќето експерти се согласуваат дека овој број е пренизок, додека Советот на Европа проценува дека

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

бројот е околу 197.000 (Совет на Европа, 2022). Други групи кои работат на правата на Ромите сугерираат дека бројот би можел да биде помеѓу 120.000 и 260.000 (Европски центар за права на Ромите, 2022). Според различни извештаи, голем број луѓе се помлади од 25 години. На пример, над 40,0% од заедницата се помлади од 15 години (УНДП, 2022). Овие податоци се разликуваат од националната просечна возраст, која е пресметана на над 39 години (Државен завод за статистика, 2022).

Кога станува збор за образованието, кое е бесплатно во Северна Македонија, трошоците поврзани со образованието остануваат високи. Сепак, стапката на напуштање на образованието кај ромските ученици останува постојан проблем и не само поради една единствена причина, туку поради интеракциски бариери, како што се системското, социјалното и економското исклучување, кои придонесуваат за исклучување на Ромите од образованието.

Според добиените одговори, повратните информации покажуваат дека постои побарувачка за програмите за стручно образование и обука (СОО) и дека тие се поврзани со потребите за вработување, барајќи вештини од интерес фокусирани на работното место, со што тие стануваат подобри кандидати на пазарот на труд. Во однос на нивните претходни знаења за програмите за СОО, врз основа на добиените одговори, можеме да видиме дека 60% од нив се свесни, но 40% не се. Половина од испитаниците посочија дека целосно се согласуваат дека програмите за стручно образование и обука можат да ги подобрат можностите за вработување, додека другата половина избраа "се согласувам" и/или "неутрално". Од одговорите на засегнатите страни на прашањето "Кои се најзначајните пречки за Ромските ученици при пристапот до програмите за стручно образование и обука", според нивно мислење, може да се види дека 20% од нив веруваат дека тоа се дискриминацијата и стигмата, недостатокот на пристап до квалитетно образование, ниската свест за можностите за стручно образование и обука, додека другите 20% одговорија дека се финансиските ограничувања. Сепак, мнозинството засегнати страни, односно 60% од нив, се согласија дека се потребни одредени промени во политиките, а 80% од нив посочија дека сегашните програми за стручно образование и обука се донекаде инклузивни, додека само 20% од нив одговорија со "ДА" како јасен одговор на тоа прашање.

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Заклучок

Проблемите се системски и бараат системски промени од страна на различни клучни засегнати страни. Исто така, мора да има институционална поддршка за програмите за стручно образование и обука и за вклучените луѓе за нивен понатамошен методолошки и педагошки развој. Треба да има и финансиска поддршка. Затоа, беше истакнато дека партнерството помеѓу институциите е клучен чекор за програмите да станат поефективни и континуирани. Многу е важно да се градат партнерства засновани на доверба кои навистина ги разбираат потребите на ромската заедница. За да се постигне ова, беше истакнато дека вклучувањето/инклузијата на ромски ментори и медијатори, членови на невладини организации, е клучен фактор.

Засегнатите страни предложија конкретни, системски промени, како што се застапување за посебни буџетски линии за подготвителни курсеви, ромски медијатори и сеопфатни пакети за поддршка на учениците. Институциите мора активно да ги "ревидираат и приспособат наставните програми" за културна релевантност и да ги прегледаат сите политики.

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

БУГАРИЈА

Пописот од 2011 година во Бугарија забележа приближно 325.343 Роми, што сочинува 4,9% од населението. Сепак, според најновите податоци, Советот на Европа проценува дека во Бугарија живеат 750.000 Роми, што претставува 10,33% од населението. Ромското население во Бугарија е особено младо. Децата под 14-годишна возраст сочинуваат 26% од ромското население.

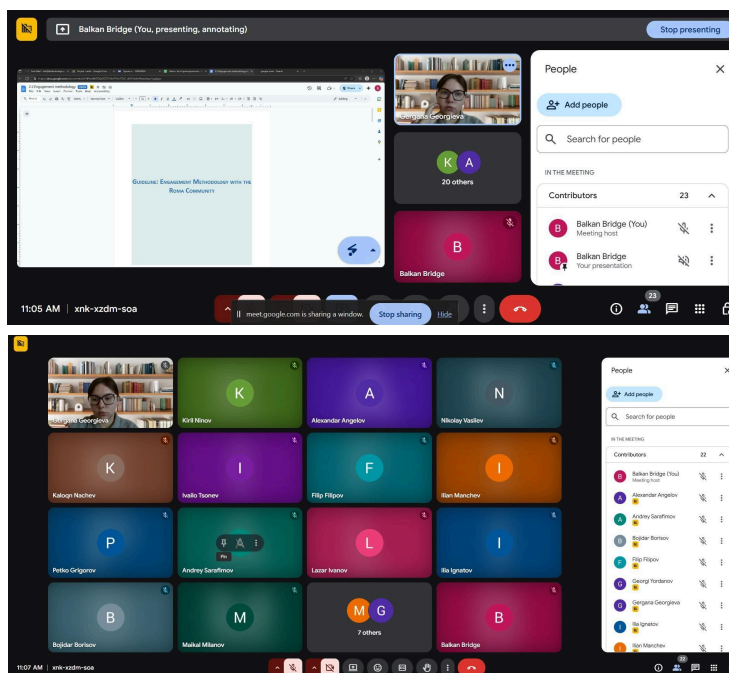
Кога станува збор за образованието, пристапот до квалитетно образование за бугарските Роми сè уште претставува голема загриженост, бидејќи постојат многу нееднаквости во споредба со општата популација. Според извештајот на Европската комисија "Монитор за образование и обука 2016", бројот на Роми кои рано го напуштаат училиштето е во пораст, тренд што непропорционално ги погодува малцинските заедници. Бројките сведочат дека меѓу 44% и 70% од ромските ученици (околу 44.000–70.000 деца) посетуваат сегрегирани училишта. Студијата на Светската банка од 2013 година покажа дека само 38% од ромските девојчиња и 42% од ромските момчиња се запишуваат во предучилиште, во споредба со 75% од мнозинското население. И покрај одредените подобрувања, само 21% од Ромските жени и 25% од Ромските мажи на возраст од 16 до 24 години имаат завршено средно образование (ISCED3) или високо образование. Главните причини за овие бројки се сегрегацијата во училиштата, дискриминацијата и малтретирањето во училиниците и културните разлики: Многу Ромски родители самите имаат ограничено образование, што им отежнува да ги поддржат своите деца во академска смисла. Некои од причините за напуштање на училиштето се: (i) многу деца го напуштаат училиштето бидејќи се вклучени во активностите на семејството, (ii) ќерките во домаќинството се грижат за своите помали браќа и сестри, додека машките членови на семејството работат со своите татковци (iii) Пристапот до недолговизна предучилишна едукација е генерално недостапен за ромските деца, поради потребната школарина, која многу ромски семејства не можат да си ја дозволат. (iv) Лошиот квалитет на образованието што го добиваат ромските ученици на пониските нивоа (v) можат да се појават јазични бариери при посетување на редовните училишта.

Во однос на програмите за стручно образование и обука, мнозинството испитаници од анкетата беа запознаени со програмите. Во однос на потенцијалното влијание на таквите програми врз можностите за вработување, 70% веруваа дека тие би можеле да ги подобрат нивните можности за вработување. Сепак, 55% од учениците изразија неутрален став за квалитетот на програмите за стручно образование и обука, додека 40% ги оценија како добри. Огромното мнозинство на испитаниците (95%) посочија дека трошоците се значајна пречка за нивното учество во програмите за стручно образование и обука.

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Заклучок

Образовните предизвици со кои се соочуваат Ромите во Бугарија ја истакнуваат итна потреба за системски реформи за унапредување на инклузијата и еднаквите можности. Сегрегацијата, дискриминацијата и економските тешкотии продолжуваат да ги попречуваат ромските ученици, придонесувајќи за високи стапки на напуштање на училиштето и ограничени можности за вработување. Без насочени интервенции, овие разлики ќе опстојат и дополнително ќе ја продлабочат социјалната исклученост. Иако повеќето учесници се свесни за можностите за стручно образование и ги сметаат за корисни за можностите за вработување, тие изразуваат потреба за пофлексибилни програми, финансиска помош и советување за кариера. Предложените подобрувања вклучуваат нудење одделни часови за различни нивоа, подобри материјали и приспособена поддршка. За да се допре до ромската заедница, клучно е ефективно доближување преку социјални медиуми, локални организации и директен контакт. Решавањето на овие прашања може да помогне во подобрувањето на учеството и успехот на Ромите во стручното образование. Засегнатите страни можат да играат клучна улога во намалувањето на пречките за ромските ученици во програмите за стручно образование и обука. Клучни активности, вклучувајќи развој на политики за инклузивно образование кои конкретно ги поддржуваат Ромските ученици, приспособување на наставните програми за да бидат културно релевантни и инклузивни, елиминирање на дискриминацијата и создавање инклузивни средини за учење.

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАКЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАКЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590